

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 514/2022-15

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Straku (sudca spravodajca) a sudcov Roberta Šorla a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky **Slovenskej republiky, zastúpenej Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky**, Račianska 71, Bratislava, proti uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 4Cdo/249/2021 z 27. apríla 2022 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Skutkové východiská

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenu ústavnému súdu 26. júla 2022 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“). Tiež navrhuje zrušiť namietané uznesenie a vec vrátiť najvyššiemu súdu na ďalšie konanie.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľka vystupuje v procesnom postavení žalovanej v konaní, v ktorom sa žalobkyňa domáha náhrady škody 1 237,74 eur a náhrady nemajetkovej ujmy 75 000 eur z titulu nezákonného trestného stíhania v období od 27. októbra 2000 do 10. mája 2012. Žalobkyňa výšku nároku (i) na náhradu škody odvodzovala od zaplatenia odmeny za právne služby v priebehu trestného konania a (ii) nemajetkovej ujmy odvodzovala od trestného stíhania, ktoré začalo, keď mala 57 rokov, pričom trvalo viac ako jedenásť rokov. Svoj nárok odvodzovala od zákona č. 58/1969 Zb. o zodpovednosti za škodu spôsobenú rozhodnutím orgánu štátu alebo jeho nesprávnym úradným postupom (ďalej len „zákon č. 58/1969 Zb.“). Zadosťučinenie v podobe právoplatného oslobodzujúceho rozsudku doručeného 20. septembra 2012 nepovažovala žalobkyňa za dostatočné.

3. Okresný súd Trenčín rozsudkom č. k. 27C/38/2014 zo 14. februára 2020 uložil sťažovateľke povinnosť zaplatiť žalobkyni náhradu škody 1 233,74 eur (výrok I), v prevyšujúcej časti žalobu zamietol (výrok II) a nárok na náhradu trov konania nepriznal žiadnej zo strán (výrok III). Okresný súd bol toho názoru, že žalobkyňa v konaní preukázala, že odmenu za právne služby súvisiace s trestným konaním uhradila, a preto jej uplatnený nárok v podobe náhrady škody priznal. Nárok na náhradu nemajetkovej ujmy nebolo možné žalobkyni priznať, pretože zákon č. 58/1969 Zb., podľa ktorého bola vec žalobkyne posudzovaná, nepozná ustanovenie o náhrade nemajetkovej ujmy. Ustanovenia o náhrade nemajetkovej ujmy a právo na jej náhradu zaviedol až zákon č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 514/2003 Z. z.“).

4. Krajský súd v Trenčíne na odvolanie žalobkyne rozsudkom č. k. 27Co/78/2020 z 27. apríla 2021 v zamietajúcej časti rozsudok okresného súdu potvrdil (výrok I) a sťažovateľke voči žalobkyni priznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania (výrok II). Krajský súd sa v celom rozsahu stotožnil s právnym posúdením okresného súdu. K odvolacej námietke žalobkyne uviedol, že nárok na nemajetkovú ujmu je potrebné posudzovať podľa zákona č. 58/1969 Zb. s odkazom na § 27 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z. Zákon č. 58/1969 Zb. neobsahoval ustanovenia o náhrade nemajetkovej ujmy. Až § 17 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z. s účinnosťou od 1. júla 2004 priznal právo na náhradu nemajetkovej ujmy. Čo sa týka námietky rozporu s nálezom ústavného súdu č. k. III. ÚS 754/2016, uviedol, že uvedený nález nepredstavuje ustálenú rozhodovaciu prax najvyššieho súdu, od ktorej sa nemožno odkloniť. Tiež dodal, že názor ústavného súdu bol v jeho novšom náleze č. k. IV. ÚS 11/2019 z 10. januára 2019 prekonaný.

5. Žalobkyňa podala proti rozsudku krajského súdu dovolanie, ktoré odvodzovala od § 420 písm. f) Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) a § 421 ods. 1 písm. a) až c) CSP. Dovolanie odôvodnila tým, že všeobecné súdy sa vôbec nevysporiadali s názorom ústavného súdu v rozhodnutí č. k. III. ÚS 754/2016, na ktorý poukázala a z ktorého vyplýva oprávnenosť jej nárokov. Tiež namietala nesprávne právne posúdenie náhrady nemajetkovej ujmy spôsobenej nezákonným trestným stíhaním.

6. Najvyšší súd na základe dovolania podľa § 420 písm. f) CSP namietaným uznesením rozsudok krajského súdu vo výroku I a výroku II zrušil. Rovnako zrušil rozsudok okresného súdu vo výroku II a výroku III a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie. Dovolanie na základe § 421 ods. 1 písm. a), b) a c) CSP odmietol z dôvodu, že žalobkyňa nevymedzila v tejto časti dovolania dovolacie dôvody spôsobom uvedeným v § 431 až § 435 CSP. Namietané uznesenie bolo sťažovateľke doručené 24. mája 2022.

II.

Argumentácia sťažovateľky

7. Sťažovateľka argumentuje nálezom ústavného súdu č. k. III. ÚS 212/2011, v ktorom ústavný súd preskúmaval kasačné rozhodnutie najvyššieho súdu. Je toho názoru, že kasačné rozhodnutia sú spôsobilé zasiahnuť do základných práv a slobôd, ak vychádzajú z ústavne a zákonne neprijateľných procesných postupov dovolacieho súdu, ktoré hrubo zasahujú do procesného postavenia jednej zo strán sporu. Ďalej namietka, že najvyšší súd namietaným uznesením zrušil rozsudok okresného súdu aj krajského súdu procesne neprípustným spôsobom. Okrem iného

namieta, že žalobkyňa neodôvodnila existenciu procesnej vady konania podľa § 420 písm. f) CSP, ale namietala nesprávne právne posúdenie relevantnej právnej otázky, čo zodpovedá v skutočnosti uplatneným dovolacím dôvodom podľa § 421 ods. 1 CSP. Z uvedeného sťažovateľka odvodzuje, že žalobkyňa v dovolaní nevymedzila dovolací dôvod v súlade s § 431 ods. 2 CSP. Podľa nálezu ústavného súdu č. k. II. ÚS 277/2021 z 30. septembra 2021 „je procesným excesom a z ústavnoprávneho hľadiska neželateľným stavom, keď dovolací súd zruší rozhodnutie odvolacieho súdu z dôvodu, ktorý dovolateľ neuplatnil“.

8. Podľa jej názoru namietaným uznesením došlo k arbitrárnemu posúdeniu prípustnosti dovolania najvyšším súdom, pretože extenzívnym výkladom dovolania dotváral vec na úkor sťažovateľky a obsah dovolania fakticky dopĺňal a domýšľal jeho náležitosti. Prípustnosť a dôvodnosť podaného dovolania najvyšší súd vyvodil z toho, čo obsahom dovolania vôbec nebolo a z jeho obsahu to nebolo možné ani vyvodiť. Z uvedeného dôvodu sťažovateľka vzhláda porušenie svojich ústavných práv namietaným uznesením.

III.

Právna úprava

9. Podľa § 449 ods. 2 CSP: „Dovolací súd zruší aj rozhodnutie súdu prvej inštancie, len ak nápravu nemožno dosiahnuť iba zrušením rozhodnutia odvolacieho súdu.“

10. Podľa § 450 CSP: „Ak dovolací súd zruší napadnuté rozhodnutie, môže podľa povahy veci vrátiť vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, zastaviť konanie, prípadne postúpiť vec orgánu, do ktorého právomoci patrí.“

11. Podľa § 5 ods. 1 zákona č. 58/1969 Zb.: „Právo na náhradu škody spôsobenej rozhodnutím o väzbe má voči štátu ten, na kom bola väzba vykonaná, ak bolo proti nemu trestné stíhanie zastavené alebo ak bol spod obžaloby oslobodený.“

12. Podľa § 17 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z.: „V prípade, ak iba samotné konštatovanie porušenia práva nie je dostatočným zadosťučinením vzhľadom na ujmu spôsobenú nezákonným rozhodnutím alebo nesprávnym úradným postupom, uhrádza sa aj nemajetková ujma v peniazoch, ak nie je možné uspokojiť ju inak.“

13. Podľa § 27 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z.: „Zodpovednosť za škodu spôsobenú rozhodnutiami, ktoré boli vydané pred nadobudnutím účinnosti tohto zákona a za škodu spôsobenú nesprávnym úradným postupom pred nadobudnutím účinnosti tohto zákona, sa spravuje doterajšími predpismi.“

IV.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

IV.1. K namietanému porušeniu čl. 46 ods. 1 ústavy namietaným uznesením najvyššieho súdu:

14. Podstatou ústavnej sťažnosti sťažovateľky je tvrdenie, že najvyšší súd zrušil rozsudok krajského súdu a rozsudok okresného súdu z dôvodu, ktorý žalobkyňa v dovolaní neuplatnila.

15. Ustanovenie § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) dáva v záujme racionality a efektivity konania ústavnému súdu právomoc

posúdiť prijateľnosť návrhu predtým, než dospeje k záveru, že o návrhu rozhodne meritórne (nálezom). Ide o špecifickú časť konania, ktorá nemá charakter konania kontradiktórneho, a kedy ústavný súd môže rozhodnúť len na základe tvrdení uvedených v ústavnej sťažnosti a obsahu namietaných rozhodnutí priložených k ústavnej sťažnosti. Za zjavne neopodstatnenú považuje ústavný súd takú sťažnosť, kedy uplatnené námietky (vady vytýkané rozhodnutiu) nie sú spôsobilé spochybníť jeho ústavnosť. Inými slovami, ide o situácie, keď ústavnej sťažnosti chýba ústavnoprávna dimenzia (I. ÚS 66/98, II. ÚS 123/2020, ako aj Ústavný súd Českej republiky sp. zn. I. ÚS 1811/20, II. ÚS 2429/20, II. ÚS 2354/20, II. ÚS 2404/20, III. ÚS 2167/20).

16. Podstatou rozhodovania o sťažnostiach podľa čl. 127 ods. 1 ústavy je posúdenie ústavnej akceptovateľnosti rozhodnutí všeobecných súdov, prípadne iného orgánu verejnej moci, a nie posudzovanie jeho právnej perfektnosti ani jeho prípadné „vylepšovanie“ (IV. ÚS 325/08, IV. ÚS 218/2010). Poslaním ústavného súdu nie je kontrola súdnej činnosti vo všetkých smeroch a aspektoch a skúmanie akejkoľvek možnej nezákonnosti alebo procesného pochybenia, či dokonca zrejmej nesprávnosti, ktoré sa v individuálnom konaní pred všeobecnými súdmi prípadne vyskytnú, ale výlučne posudzovanie konformity aktu aplikácie práva (v posudzovanej veci súdneho rozhodnutia) s ústavou, prípadne medzinárodnou zmluvou.

17. Vzhľadom na uvedené ústavný súd napokon rozhodol neprisvedčiť námietke sťažovateľky o nevyhnutnosti pripustenia namietanej veci k hlbšiemu ústavnému prieskumu, pretože v nej prevažuje argument o výsledkovom charaktere práva na spravodlivý proces (III. ÚS 246/2018). Ústavný súd vníma, že predmetom prieskumu v prerokúvanej veci je namietané uznesenie najvyššieho súdu, ktorým zrušil rozsudok okresného aj rozsudok krajského súdu, zatiaľ čo v zmysle judikatúry ústavného súdu sa v konaniach o ústavnej sťažnosti zásadne preskúmavajú len také právoplatné rozhodnutia, ktorými sa konanie vo veci samej skončilo (IV. ÚS 361/2010).

18. Ústavný súd prisvedčil sťažovateľke, že z uvedeného pravidla pripustil už opakovane v judikatúre výnimky, ak išlo o rozhodnutie, ktoré je spôsobilé výrazne a nezvratným spôsobom zasiahnuť do základných práv alebo slobôd sťažovateľky garantovaných ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou (IV. ÚS 195/2010), pričom tento negatívny dôsledok sa vzťahoval na výsledok konania, ktorý by nebolo možné korigovať v ďalšom procesnom postupe alebo v opravných konaniach (IV. ÚS 322/09).

19. Ustanovenie § 420 písm. f) CSP zakladá prípustnosť a zároveň dôvodnosť dovolania v tých prípadoch, v ktorých miera porušenia procesných práv strany nadobudla intenzitu porušenia jej práva na spravodlivý proces. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle tohto ustanovenia treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zákonnému, ale aj ústavnému procesnoprávnemu rámcu, a ktoré tak zároveň znamená aj porušenie ústavne zaručených procesných práv spojených s uplatnením súdnej ochrany práva. Ide napríklad o právo na verejné prejednanie veci za prítomnosti strany sporu, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní, na relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu a na rozhodnutie o riadne uplatnenom nároku spojené so zákazom *denegationis iustitiae* (odmietnutia spravodlivosti), [uznesenie najvyššieho súdu č. k. 6Cdo/155/2017 z 25. októbra 2017].

20. Žalobkyňa v konaní namietala, že súdy nižších inšancií sa nevysporiadali s jej námietkou pri posudzovaní dôvodnosti uplatnenia nároku na náhradu nemajetkovej ujmy vzhľadom na nález ústavného súdu č. k. III. ÚS 754/2016, podľa ktorého trestné stíhanie na základe nezákonného uznesenia o jeho začatí bez ohľadu na to, či bolo vydané za účinnosti zákona č. 58/1969 Zb. alebo za účinnosti zákona č. 514/2003 Z. z., odôvodňuje právo na náhradu nemajetkovej ujmy takto stíhanej osoby, pokiaľ jej v príčinnej súvislosti s vedením trestného stíhania vznikla. Podľa najvyššieho súdu sa súdy nižšej inšancie mali vysporiadať ústavne konformným spôsobom s uvedenou námietkou žalobkyne a na túto jej mali aj relevantne odpovedať. Krajský súd však vychádzal z toho, že nález ústavného súdu, na ktorý žalobkyňa v odvolaní poukazovala, nepredstavuje ustálenú rozhodovaciu prax najvyššej autority, od ktorej sa nemôže zásadne odkloniť, pretože názor v náleze mal byť prekonaný nálezom ústavného súdu č. k. IV. ÚS 11/2019 z 10. januára 2019. Najvyšší súd konštatoval, že odôvodnenie krajského súdu neriešilo žalobkyňou nastolený právny problém o nemajetkovej ujme v dôsledku nezákonného stíhania, ale venovalo sa premlčaniu práva na náhradu nemajetkovej ujmy spôsobenej väzbou. Najvyšší súd takéto zacielenie na obsahovo odlišné rozhodnutie najvyššej súdnej autority považuje v danom prípade za absolútne nenáležité a zavádzajúce a uložil okresnému súdu vysporiadať sa s argumentmi žalobkyne, na ktoré dosiaľ súdy nižších inšancií odpoveď nedali.

21. Podstatou žalobkyňou preferovaného nálezu ústavného súdu je tvrdenie, že priznanie náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch za vedenie trestného stíhania, ktoré sa právoplatne skončilo inak než odsúdením (aj vtedy, ak by nebolo realizované väzobne), je ústavne akceptovateľným a ústavou predpokladaným spôsobom, a to aj v prípade, ak bolo trestné stíhanie začaté za účinnosti zákona č. 58/1969 Zb. (t. j. pred 1. júlom 2004). Všeobecné súdy sa s uvedeným tvrdením mali vysporiadať konformným spôsobom. Najvyšší súd podotkol, že v rozhodnutí č. k. 6Cdo/152/2018 z 30. septembra 2020 sa s prezentovaným názorom ústavného súdu plne stotožnil.

22. Najvyšší súd k dovolacím dôvodom podľa § 421 ods. 1 písm. a), b) a c) CSP uviedol, že žalobkyňa v tejto časti dovolacie dôvody nevymedzila spôsobom uvedeným v § 431 až § 435 CSP, a preto v tejto časti bolo jej dovolanie najvyšším súdom odmietnuté.

23. Pokiaľ výklad súdu nie je arbitrárny a je náležite odôvodnený, ústavný súd nemá dôvod doň zasahovať (I. ÚS 19/02, IV. ÚS 238/05, II. ÚS. 357/06). Svojevôľa (arbitrárnosť) sa v zásade môže prejavovať v dvoch podobách: ako procesná svojevôľa, teda hrubé alebo opakované porušenie zásadných ustanovení právnych predpisov upravujúcich postup orgánu verejnej moci, alebo ako hmotnoprávna (meritórna) svojevôľa, teda extrémny nesúlad medzi právnym základom pre rozhodovanie vecí a závermi orgánu verejnej moci, ktoré sú vo vzťahu k tomuto právnemu základu neobhájiteľné všeobecne akceptovateľnými výkladovými postupmi (II. ÚS 576/2012).

24. Ústavný súd nenašiel v odôvodnení namietaného uznesenia také vady, ktoré by potvrdzovali tvrdenia sťažovateľky o porušení jej práv, tak ako to formulovala v ústavnej sťažnosti. Právne závery, ku ktorým dospel najvyšší súd, nemožno označiť za arbitrárne. Základné právo na súdnu ochranu je „výsledkové“, čo znamená, že mu musí zodpovedať proces ako celok. Skutočnosť, či namietané konanie vykazuje znaky spravodlivého procesu, závisí od celého konania a konečného rozhodnutia všeobecných súdov (III. ÚS 33/04, IV. ÚS 163/05, II. ÚS 307/06, II. ÚS 155/08). Z tohto pohľadu sa posudzované konanie v celku javí ako spravodlivé, keďže sťažovateľka môže v pokračujúcom konaní pred súdom reálne uplatniť všetky svoje práva, nevylučujúc ani možnosti

vyvolania konania pred veľkým senátom najvyššieho súdu. Keďže ústavný súd nezistil, že by medzi namietaným uznesením najvyššieho súdu a namietaným porušením základného práva sťažovateľky podľa čl. 46 ods. 1 ústavy existovala príčinná súvislosť, ktorá by odôvodňovala vyslovenie porušenia po prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie, ústavný súd bez ambície sa vyjadrovať k hmotnoprávnej zložke spornej záležitosti dospel k záveru, že je potrebné ústavnú sťažnosť odmietnuť podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde.

IV.2. K namietanému porušeniu čl. 6 ods. 1 dohovoru namietaným uznesením najvyššieho súdu:

25. V súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva štát nie je v nadväznosti na čl. 34 dohovoru nositeľom práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (Karagiannis proti Grécku, rozhodnutie č. 33408/05 z 27. septembra 2007, Breisacher proti Francúzsku, rozhodnutie č. 76976/01 z 26. augusta 2003, Danderyds Kommun proti Švédsku, rozhodnutie č. 52559/99 zo 7. júna 2001, Yershova proti Rusku, rozhodnutie č. 1387/04 z 8. apríla 2010, Kotov proti Rusku, rozhodnutie č. 54522/00 zo 14. januára 2010, Ismeta Bačić proti Chorvátsku, rozhodnutie č. 43595/06 z 19. júna 2008). Z uvedeného dôvodu vo vzťahu k čl. 6 ods. 1 dohovoru ústavný súd podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde odmietol sťažnosť ako zjavne neopodstatnenú.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 8. septembra 2022

Peter Straka
predseda senátu